

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

NATURA 2000
Dnr: 511-11315-2004

Bevarandeplan för Natura 2000-område Fräkenkärret (SE0220213) Nyköpings kommun, Södermanlands län

Natura 2000-kod: SE0220213

Natura 2000-område: Fräkenkärret

Totalareal: 141 ha

Upprättad av: Länsstyrelsen i Södermanlands län

Fastställd av Länsstyrelsen 2006-06-12

Områdestyp: Natura 2000-område enligt Habitatdirektivet och Fågeldirektivet.

Status: Godkänt av Regeringen 1998-12-22

Ägandeförhållanden: Staten (naturvårdsverket), Landstinget och privat

Skyddsform: Naturresevat 1998-09-25, utökat 2001-12-14

Fastighetsbeteckning: Se separat fastighetsförteckning

Ekonomiskt kartblad: 09H 6f, 09G 6g, 09H 7f, 09H 7g

Innehållsförteckning

Beskrivning	3
Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet:	3
Ingående arter enligt habitatdirektivet.....	3
Ingående arter enligt fågeldirektivet	4
Bevarandesyfte	4
Förslag till bevarandemål	4
Beskrivning av arter i området	5
Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter.....	6
Hotbild.....	7
Gällande regler	9
Bevarandestatus idag.....	9
Förslag till bevarandeåtgärder med tidplan	10
Uppföljning av bevarandemål	10
Referenser.....	10
Inventeringar	10

Beskrivning

Området som fått sitt namn av våtmarksområdet Fräkenkärret som är beläget strax söder om sjön Likstammen. Kärret, som egentligen utgörs av en igenväxande damm, har tidigare tjänat driften vid Torpesta kvarn. Kvarndriften upphörde i början av 1940-talet. Fräkenkärret är centralt beläget i naturreservatet och omges av en bård av barrträdsdominerad skog. På vissa ställen har skogen naturskogsprägel medan andra partier är stark påverkade av skogsbruk. I naturskogen växer bl.a. knärot, en art som minskat kraftigt i länet i takt med naturskogarnas tillbakagång. På flera platser har också grön sköldmossa påträffats. Spår av en skogsbrand kan man finna inom ett mindre område väster om kärret. Det är våtmarken som i huvudsak sätter sin prägel på området och ger reservatet dess karaktär. Det är också till våtmarksområdet som de största naturvärdena är knutna. Våtmarksvegetationen domineras av vitmossor och starr. Huvuddelen av den mossbevuxna marken är mycket sank och förrädisk att ta sig ut på. Växtligheten är typiskt för dymosskärr med dyblad, hästsvans och dybläddra och en stor förekomst av den i länet ovanliga strängstarren. Kärret har en säregen morfologi genom mosaiken av gungflyn och öppet vatten. Fågellivet är särpräglat och innehåller arter känsliga för störning. Trana häckar i området och de senaste åren (slutet av 1990-talet) har också sångsvan gjort häckningsförsök. Andra arter i området är storlom och fiskgjuse, pärluggla, sparvuggla, grönbena och mängder av grågäss och kanadagäss. Området är av riksintresse för naturvård i länet.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet:

<i>Naturtypskod</i>	<i>Naturtypernas namn</i>	<i>Areal, ha</i>
9010	*Västlig taiga	94,0
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	24,0
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	22,0
Totalareal naturtyp:		140,0

***Prioriterad naturtyp**

Arealen kan komma att ändras efter basinventeringen

Ingående arter enligt habitatdirektivet

Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>
-----------------	--------------------------

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Järpe	<i>Bonasa bonasia</i>
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>
Trana	<i>Grus grus</i>
Tjäder	<i>Tetrao urugallus</i>

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade naturtyperna och arterna så att området bidrar till den biologiska mångfalden i landskapet och länet.

Syftet med Fräkenkärret Natura 2000-område är att bevara ett säreget träskliknande våtmarksområde med ett antal ovanliga fågelarter samt omkringliggande skogsområden som på sikt kommer att bilda värdefulla biotoper för arter som kräver gammal skog som livsmiljö.

Förslag till bevarandemål

Målen kommer att preciseras efter att kommande basinventeringar utförts.

*Västlig taiga

Areal

- ❖ Arealen västlig taiga får inte minska i framtiden.

Struktur/funktion

- ❖ Död ved av olika träslag skall förekomma med minst 20 kubikmeter/hektar.

Typiska arter

- ❖ För naturtypen typiska arter skall finnas kvar och ej minska i antal.

Dystrofa sjöar och småvatten

Areal

- ❖ Naturtypens areal får inte minska i framtiden.

Struktur/funktion

- ❖ Strandskogen skall bevaras intakt och ej avverkas.

Typiska arter

- ❖ För naturtypen typiska arter skall finnas kvar och ej minska i antal.

Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn

Areal

- ❖ Arealen myr ska bevaras.

Struktur/funktion

- ❖ Områdets hydrologi får inte förändras genom mänsklig påverkan.

Typiska arter

- ❖ Myrens typiska arter skall finnas kvar i minst oförändrad omfattning.

Grön sköldmossa

- ❖ Lämpliga substrat för grön sköldmossa skall finnas i området och/eller i dess närhet.
- ❖ Mängden död ved av gran skall inte minska i omfattning.

Järpe

- ❖ Järpe skall häcka i området, med viss naturlig variation*

Spillkråka

- ❖ Spillkråka skall häcka i området, med viss naturlig variation*

Trana

- ❖ Trana skall häcka i området, med viss naturlig variation*

Tjäder

- ❖ Tjäder skall häcka i området, med viss naturlig variation*

**** inventeringar krävs för kvantifiering av bevarandemålen***

Beskrivning av arter i området

Grön sköldmossa

Grön sköldmossa har ett mycket anspråkslöst vegetativt stadium och det är i stället den gröna, skaftade sporkapseln som ger mossan sitt karaktäristiska utseende. Arten har en vid världsutbredning men är sällsynt i Norden. I Sverige är den vanligast i Uppland, Sörmland och Östergötland samt i området väster om Väneren. Till skillnad från flertalet andra arter typiska för grov gammal ved av gran är utbredningen sydlig och arten förekommer knappast alls ovanför norrlandsgränsen. Arten växer på multnande stammar och stubbar på frisk – fuktig mark, främst i barrskog. Substratet är i regel granved som är riktigt murken och mjuk, men den förekommer även på tall och div.lövträd. De substrat mossan föredrar är kortlivade och den behöver ha lämpliga lågor i närheten för sin spridning i tid och rum.

Järpe

Järpen vill ha tät skog med föryngring av främst gran och med inblandning av al, björk och asp. Hög markfuktighet och förekomst av surdråg, alkärr och bäckar gynnar arten. Lövträdsandelen i reviret bör överstiga 10 % för att området skall accepteras. En viktig och begränsad vinterfödoresurs är alknoppar, alhängen samt björkknopp, och i omedelbar anknytning till födan krävs dessutom skydd i form av grantätningar. Järpen är en extrem stannfågel inom sitt revir om 25-50 ha. I starkt fragmenterade skogslandskap på mindre än 25 ha saknas i allmänhet järpen. Ungfågelspridningen kan röra sig om i storleksordningen någon eller några kilometer. När ett par har etablerat sig på en plats stannar de där så länge biotopen är intakt. Liksom hos övriga skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad. Den svenska populationen har uppskattats till drygt 100 000 par. Arten har minskat kraftigt under den senaste 40-årsperioden.

Spillkråka

Spillkråkan behöver tillgång på lämpliga häckningsplatser, främst i form av grov asp, tall eller bok. Den kräver också tillgång på lämplig föda i form av vedlevande insekter och myror. Dessa är ofta knutna till gammal och grov samt död ved. Det är därför viktigt att områdets lämpliga boträd främst asp men även de grövre ädellövträden sparas. Spillkråkan är något av en nyckelart i boreala och nemoboreala skogsekosystem genom att den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som ej själva förmår mejsla ut sitt bo. Det svenska beståndet uppskattas till 20 000- 30 000 par. Spillkråkan är en stannfågel som under sommarhalvåret i södra Sverige födosöker över arealer i storleksordningen 100 ha. Vintertid rör sig arten över större områden.

Trana

Tranan är en mycket stor våtmarksfågel som håller både hals och ben utsträckta i flykten. Tranan häckar på sank sjö- eller havsstränder, våta myrmarker, vattensjuka hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och vid andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten. Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m. Det nuvarande beståndets storlek i landet uppskattas till mellan 15 000 och 20 000 häckande par vilket innebär 20-38 % av den europeiska populationen. Tranan blir könsmogen vid 3-6 års ålder. Innan könsmognaden för ungfågeln en kringflackande tillvaro och samlas ofta i stora flockar. De övervintrar i Sydvästeuropa, främst i Spanien, men även i Portugal och Frankrike samt i Nordafrika.

Tjäder

Tjädern kräver större sammanhängande skogsområden för att den skall finnas i livskraftiga bestånd. I dessa måste ett flertal villkor vara uppfyllda. Således kräver arten vintertid förekomst av äldre successionsfaser av talldominerade skogar (äter tallbarr och tallskott), medan den sommartid påträffas i mycket varierande marker, allt från gammal bärrik skog (bl.a. är blåbärris viktigt) som till nyupptagna hyggen. Förekomsten av våtmarker är en mycket betydelsefull faktor, då hönan under den tidiga våren till stor del livnär sig på späda skott av tuvull. Tillgången på proteinrika blad, blommor och frön bestämmer till stor del hönans möjlighet att producera ägg. Våtmarker är dessutom en viktig biotop för kycklingarna, som under de första levnadsveckorna livnär sig på insekter. Tjädern är en stannfågel. Arten rör sig normalt inom ett område i storleksordningen 25 km².

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter

***Västlig taiga**

- ❖ Viktiga substrat i skog med naturlig dynamik är död ved, t.ex. grenar, torrträd, lågor m.m. i olika nedbrytningsstadier som vedlevande arter är beroende på rik tillgång av, gamla och grova träd med för epifyter speciell barkstruktur samt tjocka förnalager för svampar i anslutning till främst äldre granar.

- ❖ Lång skoglig kontinuitet är viktig för svårspredda arter av insekter, spindeldjur, landsnäckor och vissa lavar, mossor och svampar.
- ❖ Grova träd med kraftiga kronor är potentiella boplatser för rovfåglar.
- ❖ Död ved som vindfällan, lågor, grenar, kvistar och stubbrester får ej flyttas eller bortföras.
- ❖ I naturtypen får ej förekomma skogliga åtgärder som avverkning eller förberedelser till avverkning, gallring, plockhuggning, dikning, plantering eller markberedning.
- ❖ Enstaka skogliga ingrepp kan i undantagsfall tillåtas för att gynna rödlistade arter.
- ❖ Brand som naturvårdsåtgärd får tillåtas på lämpliga marker för att gynna arter som utvecklas vid denna typ av störning.
- ❖ I områden med störningskänsliga djurarter skall organiserat friluftsliv som kan inverka negativt på t.ex. häckningsresultat, undvikas.
- ❖ Områdets hydrologiska förhållanden skall förbli opåverkade, vilket innebär att åtgärder inom eller utanför objektet som avsevärt kan påverka hydrologin inte får utföras.
- ❖ Torrträd får ej fällas.
- ❖ Byggandet av skogsbilvägar eller andra ingrepp som fragmenterar bestånden av västlig taiga i området får ej utföras.
- ❖ Epifytiska lavar har svårt att överleva i kontakt med luft som i alltför hög grad bär på sura eller försurande substanser som svavel- och kväveoxider.

Dystrofa sjöar och småvatten

- ❖ Naturliga fluktuationer som medför vattenståndsvariationer över året skall befrämjas.
- ❖ Sjöns pH-värde får ej försämrats (sjunka).
- ❖ Sjöns vattennivå får ej minska genom markavvattning eller regleras.

Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn

- ❖ Myren får ej användas för deponering av jord, massor eller annat material.
- ❖ Tåkt av torv eller annan verksamhet som skadar myrens ytskikt får ej tillåtas.

Grön sköldmossa

- ❖ Grön sköldmossa sprids med sporer över relativt korta avstånd vilket kräver en god och kontinuerlig tillgång på död granved i tid och rum.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för fågelarterna:

- ❖ Om gynnsam bevarandestatus upprätthålls för området, är även många av de nödvändiga förutsättningarna för de skyddsvärda fåglarna uppfyllda.

Hotbild

Nedan följer en beskrivning av några hotbilder inom avrinningsområdet som kan påverka naturvärdena inom Natura 2000-området. Det kan naturligtvis finnas fler men avsikten med detta stycke är att beskriva några tänkbara hot.

***Västlig taiga**

- ❖ Alla former av skogsbruk i eller i direkt anslutning till området.

- ❖ Markberedning och annat som förändrar hydrologin.
- ❖ Anläggande av skogsbilvägar.
- ❖ Att död, torr ved kan utnyttjas av friluftslivet till eldar.
- ❖ Körning med tunga skogsfordon på otjälad mark.
- ❖ All form av exploatering som bebyggelse, vägar, master etc.

Dystrofa sjöar och småvatten

- ❖ Igenväxning av öppna vattenytor.
- ❖ Försurning genom surt vatten från nederbörden och/eller från fastmarken.
- ❖ Ökad kvävebelastning eller annan nedsmutsning från omgivningen som ökar närsalterna i sjön.
- ❖ Utsättning av främmande arter, t.ex. fiskstammar, som kan hota sjöns naturliga fiskbestånd.

Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn

- ❖ Förändring av hydrologin på grund av dikning eller andra åtgärder i tillrinnings- eller avrinningsområdet. Om myren torkar upp kan också vedväxter breda ut sig och på sikt dränera myren ytterligare, vilket ger ökad skogstillväxt och stora vegetationsförändringar.
- ❖ Ökad våtdeposition av kväve som gör att habitatets vegetationssammansättning förändras.
- ❖ Kalkning på myren eller i tillrinningsområdet, vilket kan medföra negativa vegetationsförändringar.
- ❖ Brytning av torv.
- ❖ Anläggning av skogsbilvägar över eller i kanten av naturtypen.
- ❖ Skogsbruk och andra företag som innebär att fastmarksholmar och omkringliggande fastmark avverkas kan innebära att näringsämnen läcker ut på myren och de hydrokemiska förhållandena ändras.
- ❖ Samhällsanläggningar med nya kommunikationsleder, anläggningar etc kan förstöra eller skada naturtypen antingen som en direkt effekt eller via anläggningsarbetet.

Grön sköldmossa

- ❖ Minskad tillgång på död ved av lämpliga trädslag och av rätt dimensioner.
- ❖ Kraftiga stormfällningar som medför generationsglapp av gammal gran.
- ❖ Artens låga numerär i området och risken att slås ut av tillfälliga händelser.

Järpe

- ❖ Intensivt och storskaligt skogsbruk.
- ❖ Starkt fragmenterade skogslandskap.

Spillkråka

- ❖ Skogsbruket och näringens allt större krav på skogsråvara.
- ❖ Minskad lövandel i landskapet samt att befintliga hålträd och potentiella hålträd i framförallt asp huggs ner.
- ❖ Minskad medelålder i bestånden i intensivt brukade trakter gör att tillgången på lämpliga boträ minskar.
- ❖ Minskning av substrat för arten hästmyra som utgör basföda för arten

Trana

- ❖ Störningar vid häckningen av rovdjur eller friluftsliv
- ❖ Minskning av lämpliga födosökningsplatser.

Tjäder

- ❖ Storskaliga skogsbruk.
- ❖ Det allvarligaste hotet i skogsbrukslandskapet är de förändringar som skett och fortfarande sker på landskapsnivå, t.ex. fragmentering och tillkomsten av stora arealer med monokulturer av tall och gran som aldrig tillåts bli biologiskt mogna.

Gällande regler

Enligt 7 kap 28§ MB krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett naturområde som har förtecknats enligt 27§ Miljöbalken, dvs ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman eller är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.

För att kontrollera om tillstånd krävs för någon åtgärd – Kontakta länsstyrelsen

Bevarandestatus idag

Naturtyp	Gynnsam bevarandestatus (ja/nej)	Kommentar
*Västlig taiga	Ja	
Dystrofa sjöar och småvatten	Ja	
Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	Ja	
Art		
Grön sköldmossa	Vet ej, kunskap saknas	Inventering behövs
Järpe	Vet ej, kunskap saknas	Inventering behövs
Spillkråka	Vet ej, kunskap saknas	Inventering behövs
Trana	Vet ej, kunskap saknas	Inventering behövs
Tjäder	Vet ej, kunskap saknas	Inventering behövs

Förslag till bevarandeåtgärder med tidplan

Efter basinventeringen kan bevarandeåtgärder preciseras.

Uppföljning av bevarandemål

När basinventeringen genomförts kan mer noggranna uppgifter lämnas.

Referenser

Eriksson, K. & Skyllberg, P. 1998: Vägen till naturen i Gnesta kommun. Gnesta kommun.
Länsstyrelsen i Södermanlands län 1991: Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram.
Fräkenkärrets naturreservat, beslut 1998-09-25. Dnr: 231-1882-1998
Riksintresse för naturvård, Idnr: NRO 04 010, 2000-02-07.

Inventeringar

Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopinventering – databas Kotten
VMI-Södermanland, Länsstyrelsen, opublicerad, (inventerad 1991-92).

 Yttergräns Natura 2000-området

